

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ROMÁNY ITALA SVEVA

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.

Autor práce: Hana Čechová

Studijní obor: IJ

Ročník: 3.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 30. dubna 2011

Poděkování

Za vedení mé bakalářské práce bych ráda poděkovala panu doc. PhDr. Jiřímu Pelánovi,
Ph.D.

Anotace

Hlavním předmětem této práce je rozbor románů Itala Sveva. První kapitola stručně představuje autora a význam města Terstu na formování jeho poetiky. Další kapitoly jsou již věnovány samotnému rozboru románů *Una vita*, *Senilità* a *La coscienza di Zeno*. Důraz je kladen na Svevova typického hrdinu – *inetto* a jeho proměnu v rámci všech románů. Pojednáno je také o vedlejších, zejména ženských postavách, o antagonistovi jako kontrastu *inetta* a o některých dalších motivech typických pro Svevovu tvorbu. Samostatná kapitola je věnována Svevově literární odmlce mezi prvními dvěma a posledním románem.

Annotation

The main subject of this bachelor thesis is the analysis of three novels written by Italo Svevo. First chapter presents briefly the author and the city of Trieste which had an impact on his poetics. The following chapters analyse successively the novels *Una vita*, *Senilità* and *La coscienza di Zeno*. Especially emphasized are the typical protagonist called *inetto* and his changes within the framework of these novels. Mentioned are also the role of a woman, the contrast between *inetto* and the antagonist and some others, for Svevo typical motives. Separated chapter is dedicated to the so called „literary silence of Italo Svevo“.

Obsah

Úvod.....	2
1. KAPITOLA PRVNÍ: PŘEDSTAVENÍ AUTORA.....	3
1.1. Ettore Schmitz – Italo Svevo.....	3
1.2. Terst jako jeden z klíčů k pochopení Svevovy poetiky	5
2. KAPITOLA DRUHÁ: UNA VITA	7
2.1. Román Una vita a dvě povídky, které mu předcházely	7
2.2. Stručný obsah	9
2.3. Dopis matce jako první seznámení s charakterem protagonisty.....	10
2.4. Sen jako kompenzace reality.....	11
2.5. Prostředí	12
2.6. Žena v románu Una vita.....	13
2.7. Kruh se uzavírá	16
3. KAPITOLA TŘETÍ: SENILITÀ	18
3.1. Senilità.....	18
3.2. Obsah a hlavní protagonisté	18
3.3. Proměna snu	22
3.4. Prostředí	22
3.5. Proměna inetta.....	23
4. KAPITOLA ČTVRTÁ: SVEVOVA LITERÁRNÍ ODMLKA	25
5. KAPITOLA PÁTÁ: LA COSCIENZA DI ZENO	28
5.1. Zeno Cosini se představuje.....	28
5.2. Freudova psychoanalýza.....	29
5.3. Nemoc jako projev lidské nespokojenosti	31
5.4. Odvíjení románu v tématických celcích	32
5.5. Antihrdina x antagonista.....	34
Závěr	36
RIASSUNTO	37
LITERATURA.....	39

Úvod

Tato práce si klade za cíl na základě četby a sekundární literatury odhalit nejvýraznější rysy Svevovy románové tvorby s důrazem na jeho typického hrdinu *inetto*. Předmětem práce není hledání nové interpretace, ale shrnutí dosavadních poznatků a jejich reflexe v textu.

V první kapitole je stručně představen sám autor a město Terst, které je jedním z klíčových aspektů k pochopení jeho poetiky. Další, stěžejní kapitoly se postupně věnují rozboru tří románů – *Una vita*, *Senilità* a *La Coscienza di Zeno*. V rámci čtvrté kapitoly je pojednáno o Svevově literární odmlce mezi prvními dvěma a posledním románem. V těchto přibližně dvaceti letech dochází k významným životním událostem obchodníka Ettore a dotváří se poetika literáta Sveva.

V rámci sekundární literatury vycházím zejména z prací B. Maiera, G. Spagnolettiho, Silvana del Missier a diplomové práce Alice Flemrové. K celkovému doplnění problematiky posloužily ještě tituly další.

1. KAPITOLA PRVNÍ: PŘEDSTAVENÍ AUTORA

1.1. Ettore Schmitz – Italo Svevo

Ettore Schmitz se narodil v Terstu 19. prosince 1861 jako páté dítě židovského obchodníka Francesca Schmitze a Allegrý Moraviové. Nejbohatším zdrojem informací o jeho dětství a dospívání je deník, který si psal jeho bratr Elio. Základní vzdělání získal Ettore v izraelské škole v ulici Del Monte. Jeho další dráha byla pro něho i ostatní bratry předem vybrána otcem, který chtěl ze synů vychovat zdatné obchodníky. Proto bylo nutné nabýt nejen obchodní vzdělání, ale také se naučit cizí jazyky. V roce 1874 tak Ettore se svým bratrem Adolfem odjíždí do Bavorska na kolej *Brüsselsche Institut* ve městě Segnitz, o dva roky později se k nim připojí i Elio. Pobyt na německé koleji byl v životě Etorra rozhodujícím obdobím. Poměrně rychle se naučil německy a začal číst německé autory v originále, seznámil se i s tvůrci francouzskými a ruskými.

„Fu appunto in quegli anni ch'egli poté avvicinarsi alla letteratura tedesca (Goethe, Schiller, Richter, Heine, Schopenhauer) e partecipare di quella vasta e spregiudicata apertura culturale che caratterizzava il mondo letterario germanico: sicché accanto gli scrittori tedeschi ebbe modo di conoscere i naturalisti francesi (Zola, i Goncourt, Flaubert, Maupassant, Daudet, Renan), risalendo allo Stendhal e al Balzac, e i narratori russi, quali Gogol, Turgenev, Tolstoj, Dostoevskij, Čechov (e forse Gončarov), non senza appassionarsi per il personaggio shakespeariano di Amleto, ...“¹

Po návratu do Terstu pokračuje na přání otce v obchodních studiích na *Istituto Superiore Commerciale*, ačkoliv by se mnohem raději věnoval studiu literárnímu. Když se otec ocitl v ekonomických potížích, začal Ettore v roce 1880 pracovat v pobočce banky *Union* jako dopisovatel a vyřizoval francouzskou a německou korespondenci. Téhož roku začal i svoji spolupráci s listem *Indipendente*.

Výrazným zlomem v Etorově životě byla smrt bratra Elia, který v roce 1886 umírá na zánět ledvin. Elio byl první, kdo s nadšením sledoval Etorovy první literární kroky, byl jeho důvěrníkem a choval k němu velký obdiv. S bolestivou vzpomínkou se tak otvírá rozhodující období, ve kterém se formuje Svevo literát. Setkává se se sochařem Umbertem Verudou, který se stane jedním z jeho nejbližších přátel. Pokračuje ve spolupráci s listem *Indipendente*, ve kterém mu vedle kritických statí vychází

---

¹ Veneziani Livia, *Vita di mio marito*, citováno dle Maier Bruno, Italo Svevo, str. 29.

v letech 1888 a 1890 pod pseudonymem E. Samigli také povídky *Una lotta a Assasino di via Belpoggio*. Věnuje se i tvorbě dramatické.

Ve stejném roce, ve kterém vychází román *Una vita* (1892), tentokrát již podepsaný pseudonymem Italo Svevo, se Ettore setkává na pohřbu svého otce se svou budoucí manželkou Livií Venezianovou, které později věnuje *Diario per la fidanzata*. Jedná se o dokument, kterým Svevo vyjadřoval svou potřebu najít v budoucí ženě spojence, který bude shovívavě přijímat jeho zlozvyky a snese i jeho vrtochy a nemoci. Jen několik let po smrti otce umírá v roce 1895 matka Allegria. Agonie, kterou Svevo po ztrátě blízkých zažíval, je patrná z dopisu, který napsal dalšímu z bratrů Ottaviovi do Vídně.

V roce 1896 se Livia stává Ettoreovou manželkou a rok poté se jim narodí první dítě, dcera Letizia. V roce 1897 vychází povídka *La tribù*, o rok později již na scénu přichází druhý román *Senilità*. Ettore také končí svou práci v bance *Union*, aby se věnoval tchánově podniku na podmořské barvy, které byly díky zvláštnímu složení oblíbené po celé Evropě. V tomto okamžiku se do popředí dostává obchodník Ettore, který cestuje po celé Evropě a plně se věnuje obchodu, zatímco literát Svevo se marně snaží skoncovat s literaturou. Stručněji pojednává o tomto období čtvrtá kapitola. Během něho se mění Ettore člověk i Svevo spisovatel. To bude mít výrazný vliv na jeho další tvorbu.

Když po vypuknutí první světové války nepokoje vyvstaly také v Terstu, ocitl se Svevo krátce na očích policie poté, co ho jeho tchán pověřil opatrováním majetku a dohledem nad fabrikou a odešel do Anglie. Vzhledem ke spolupráci s rakouským námořnictvem a faktem, že firma redukovala své působení, nemohla být naštěstí podezření na spolupráci s nepřítelem ničím podložena.

Jak postupně ubývalo práce v obchodování, cítil se Svevo stále svobodnější, protože už nic nestálo v jeho cestě k literatuře. V roce 1922 vyšel poslední román *La coscienza di Zeno*, který mu přinesl, ačkoliv ne bez překážek, dlouho touženou slávu.

V roce 1928 umírá Svevo následkem automobilové nehody, ve které se ocitl i se svou ženou Livií u Motta di Livenza.

Svevo po sobě zanechal poměrně rozsáhlé dílo, vedle tří románů, také velký počet povídek a statí, zastoupena je i tvorba dramatická. Vedle zdatného obchodníka se tedy postupně vyprofiloval i zdatný literát, nebo jinak řečeno, zatímco na povrchu čelil realitě obchodník Ettore Schmitz, kdesi hluboko dřímá a postupně se probouzel literát Svevo. Eugenio Montale v nekrologu pro spisovatele, který byl publikován anonymně

v listu *Il Lavoro* několik dnů po Svevově smrti píše: „*Egli per i suoi rappresentati, per i suoi clienti, per la Trieste dei traffici e della navigazione, fu per tutta la vita il signor Schmitz, commerciante ben quotato, con una solida posizione, conti correnti aperti in banca, e ottime referenze. Questa era la apparenza, o – diciamo così, - la scorza. Sotto sotto, un altro uomo esisteva in lui; aveva altre preoccupazioni chce quelle dei contratti e delle forniture, faceva altre notazioni che quelle dei prezzi e dei cambi, nutriva ambizioni ben diverse – e più alte – di quelle del traffico e del lucro. Sotto il commerciante accorto, c’era un analista raffinato del cuore umano, un vivisezionista inesorabile di sentimenti proprii ed altrui, un osservatore potentissimo della mediocrità della vita, delle piccole cause ridicole che governano gli uomini e le loro azioni. Sotto Ettore Schmitz c’era Italo Svevo.*“²

1.2. Terst jako jeden z klíčů k pochopení Svevovy poetiky

Již z uvedeného životního přehledu je patrné, že významný vliv na utváření literáta Sveva měla jeho rozsáhlá četba. Pro pochopení jeho tvorby jsou ale klíčové i další aspekty, mezi kterými dominuje samotné město Terst. Důležitost spojení autora s místem jeho původu potvrzuje i básník Umberto Saba:

„*Io non credo né alle parole né alle opere degli uomini che non hanno le radici profondamente radicate nella loro terra: sono sempre opere e parole campate in aria.*“³

Na konci devatenáctého století je Terst stále součástí Rakousko-Uherska, z toho důvodu zaujímá kulturně dvojí pozici. Z hlediska ostatní Itálie se jedná pouze o pozici periferní, v rámci habsburské monarchie jde o významné přístavní město, plné čilého obchodního ruchu a jazykové všehochuti. Jazyky cizinců se mísí s terstským dialektem, který pozvolna přechází ve vzdělaných kruzích a na akademické půdě do italštiny, zatímco jazykem byrokratického aparátu je němčina. Vedle toho přispívá k jazykové pestrosti i slovinská menšina. Sám Svevo se ocitá na podobné jazykové křižovatce. Z domácího prostředí si přinesl terstský dialekt, z pobytu v Bavorsku němčinu. Jeho cesta k vybroušenému literárnímu jazyku je tak mnohem složitější. Oba vlivy jsou v jeho tvorbě snadno rozeznatelné a jeho „problematická“ italština byla také hlavním důvodem, proč se kolem roku 1926 ujímá představa, že Svevo je autor, který „*non sa scrivere*“.

---

² Ghidetti Enrico, Italo Svevo. La coscienza di un borghese triestino, str. 15.

³ Ibidem, str. 19.

Díky ekonomickým aktivitám je Terst místem blahobytu a přeje rozvoji buržoazie, u které s nabytým jměním stoupá také potřeba se bavit. Ulice se plní karnevaly, lidovými popěvkami a kočáry, zaplňují se i divadelní a koncertní síně. Bruno Maier ve své práci použil pro vystižení terstské atmosféry výrazy: *godereccio edonismo, cordiale vocazione epicurea, una prensile e aderente carica di vitalità*, zároveň ale upozorňuje na problém, který z tohoto způsobu života vyvstává – *il problema dell'amore, inserito nella più ampia e anfrattuosa trama dei rapporti umani e sociali*.⁴ Nyní už se před námi začíná rýsovat svět Svěvových děl. Nejvýrazněji v románu *Senilità*, který se původně jmenoval *Il carnevale di Emilio*, a v kterém je zhmotněným symbolem životem tepoucího města postava Angioliny.⁵

V době, kdy Svevo začíná psát, je terstská literární scéna poměrně omezená. Zastaralá a provinční próza propojuje romantické přežitky s veristickou – měšťáckou tradicí, nad lyrikou se stále vznáší carducciovský duch, kterého se snaží překonat jen malý počet mladých básníků. Z takového stavu pramení nutně odmítavý postoj literáta Sveva k soudobé terstské literatuře, která si nepolepšila ani v druhé polovině 19. století a ve století nadcházejícím, vyjme-li z tohoto obrazu tvorbu vocistů. Není proto divu, že spíše než k literární tradici italské má Svevo mnohem blíže k tradici středoevropské.⁶

Můžeme tedy shrnout, že odlišné geografické i kulturní postavení Terstu, které v sobě propojuje obchodního a průmyslového ducha s živostí a hedonistickým požitekem a zároveň s přísnou introspekcí a uvědoměním si problematičtých sociálních vztahů, přispělo významným podílem na vytvoření fenoménu označovaného jako „*triestinità*“, který se stal na přelomu století společným rysem mnoha terstských autorů. Vedle Itala Sveva můžeme uvést například Umberta Sabu, Scipia Slatapera, nebo bratry Stuparichovy.

---

⁴ Maier Bruno, Italo Svevo, str. 24.

⁵ Ibidem, str. 24.

⁶ Ibidem, str. 29.

2. KAPITOLA DRUHÁ: UNA VITA

2.1. Román *Una vita* a dvě povídky, které mu předcházely

Roku 1892 vychází Italu Svevovi první román *Una vita*. Samotné vydání provázely problémy. Autor byl přinucen změnit původní název *Un inetto*, kvůli kterému byl odmítnut ve vydavatelství Treves, a vydat knihu vlastním nákladem ve vydavatelství Vram. Není těžké si představit, proč se vydavateli původní název nezamlouval. Předložit před čtenáře knihu, která by na první pohled dala tušit příběh člověka neschopného a nezpůsobilého, se mohl jevit jako neuvážený tah. Svevo nakonec knihu pojmenoval neutrálněji – *Una vita*. Přesto se podle literárního kritika Domenica Olivi jednalo o název dost odvážný nejen svou podstatou ale také proto, že upomínal na dílo francouzského spisovatele Maupassanta. O tom Svevo zřejmě nevěděl. Zatímco je u Maupassanta název odpovídající, jak dále uvádí Oliva, protože ve svém díle sleduje celý život hlavní protagonistky od narození až po smrt, u Sveva tomu tak není. V jeho románu se setkáváme s člověkem dospělým a to jen v krátkém životním úseku, který předchází smrti.⁷

Ačkoliv se jedná o Svěvův první román, nejde o první literární počín. Vedle různých esejů otiskl *Corriere della Sera* také dvě povídky *Una lotta* a *Assasinio di via Belpoggio*, podepsané pseudonymem E. Samigli. Tyto dvě povídky zmiňuji, protože se stejně jako Alice Flemrová⁸ domnívám, že v nich můžeme hledat nejen první zárodky hrdiny – *inetta* ale také další pro Svevovu tvorbu charakteristické rysy.

V povídce *Assasinio di via Belpoggio* je hlavním hrdinou Giorgio, který celý život snil o majetném postavení uznávaného měšťáka. Svůj sen nebyl nikdy schopný realizovat. Školu nedostudoval, a když promrhal matčino skromné jmění, opustil ji. Jeho život pomalu zešednul dny naplněnými zahálkou nebo občasným nádeničením. Poprvé se setkáváme s hrdinou – *inettetem* a můžeme pozorovat jeho vnitřní svět. Proud myšlenek i přísné pozorování sebe sama je pro Svevovu tvorbu typické a velmi často převládá nad dějem samotným. Jeho hrdina je ponořen sám do sebe. Přemýšlí, jak by měl vystupovat, aby se ostatním jevil tak, jak se mu to v daném okamžiku hodí. Giorgio poté, co spáchá z momentální pohnutky vraždu, aby si polepšil ve svém životě, potřebuje budít zdání čestnosti a bezúhonnosti. Ve své mysli kalkuluje, vymýšlí věty a

---

⁷ Ghidetti Enrico, *Il caso Svevo*. Guida storica e critica, str. 3.

⁸ Flemrová Alice, *Italo Svevo a jeho literární postava*, str. 22.

gesta, kterými by toho dosáhl. Když si uvědomí, že trestu nemůže ujít, mění se i tato kalkulace. Potřebuje obměkčit soudce a zmenšit v jejich očích svou vinu.

Podobně bude uvažovat Alfonso Nitti v prvním románu. Jeho láska k Annettě nebude nic víc, alespoň zpočátku, než vypočítavost. Nejprve se jí svým chováním bude snažit ublížit, protože se cítí uražen její přezíravostí, posléze se přinutí ke lhostejnosti, aby ji zaujal. Emilio Brentani v následujícím románu *Senilità* se ve snaze převychovat živelnou Angiolinu uchyluje k stejné hře. Ve třetím románu *La coscienza di Zeno* dochází k malé obměně. Ačkoliv i Zeno neustále přemýšlí, jak správně reagovat a posléze rozebírá chyby, kterých se dopustil, jeho jednání je doplněné o komickou masku a nemá na jeho „vnitřní já“ tak tragický dopad jako na předchozí protagonisty. Svevovi hrdinové se tak nutně ocitají v neustálém vleku sami sebe. Trápí se tím, co již řekli nebo učinili, snaží se poučit a připravit, ale udělají opět tu samou chybu.

Giorgiova neschopnost nespočívá pouze v jeho pasivním životním postoji, ale také v neochotě nést zodpovědnost za vlastní činy. Zvážíme – li všechny okolnosti, nebýt jeho podivného chování, jeho zločin by nikdy nebyl odhalen. Místo aby nové situace využil, zhroutl se pod tíhou vlastních představ.

V povídce *Una lotta* se střetávají dva hrdinové Arturo a Ariodante v souboji o přízeň jediné ženy. Arturo je literát s duší snílka. Ariodante je jeho pravým opakem, obr s velkou fyzickou silou ale malou obratností myšlenek i slov. Objevuje se tu typická dvojice hrdina x antagonist. Později na ni naváže Alfonso Nitti a advokát Macario, Emilio Brentani a Stefano Balli a v posledním románu Zeno Cosini a Guido Speier. Domnívám se, že tyto dvojice nelze chápat staticky. Zatímco Arturo a Ariodante stojí skutečně proti sobě jako sokové v lásce již od první chvíle, vztah Alfonsa Nittiho a Macaria prochází drobnými proměnami. Alfonso Macaria zpočátku pouze trpí. Macario se v jeho přítomnosti cítí dobře, protože si připadá nadřazeně. Když se Alfonso začne zajímat o Annettu, Macario na sebe bere roli nepřejícího žárlivce. Poté, co Alfonso dobrovolně Annettu ztrácí v Macariův prospěch a Macario se k němu začíná chovat přezíravě, Alfonso lituje, že tak rychle přišel o jeho přátelství. Z optiky čtenáře se přitom jejich vztah dá jako přátelství definovat poměrně těžko. Podobně proměnlivé budou i vztahy mezi dalšími dvojicemi. Stručněji se o nich zmíním v rozboru odpovídajících románů. Svevo tedy ve svém prvním románu navazuje na některé myšlenky, které již částečně formoval v předchozí tvorbě a dále je rozvíjí.

2.2. Stručný obsah

Děj románu by bylo možné zachytit do několika vět. Svevo spíš než aby vyprávěl příběh, maluje obraz. Do středu tohoto pomyslného obrazu můžeme postavit hlavního protagonistu Alfonsa Nittiho s celým jeho vnitřním světem, části kolem potom detailními tahy zachytí prostředí. Potřebné napětí „obrazu“ spočívá především ve výrazných kontrastech - konfliktech mezi prostředím a protagonistou nebo v protagonistovi samotném.

Alfonso Nitti, chudý mladík z vesnice, pracuje jako řadový úředník v bance. Střetává se tu nejen s ubíjející monotónností, ale také s opovržením a ješitností ze strany ostatních zaměstnanců, zejména kvůli svému vesnickému původu a chudému vzezření. Když ho ředitel Maller konečně pozve do svého domu, jak je zvykem u každého zaměstnance, je přijat velmi chladně a odměřeně. Dcera Mallera, Annetta ho po celou dobu návštěvy přehlíží a baví se hlavně se svým bratrancem, advokátem Macariem. Silvano del Missier označuje tuto scénu za první velkou z celého románu, protože se jedná o první okamžik, ve kterém se sám autor účastní na duševním nepokoji svého protagonisty.⁹

Alfonso se snaží své frustrace kompenzovat procházkami a studiem. Má také v úmyslu napsat filozofický spis, ale podaří se mu načrtnout jen stručný koncept. Díky Macariovi se mu naskytne příležitost docházet do Mallerova domu na pravidelná středeční setkání pořádaná slečnou Annettou. Alfonso si postupně získá její náklonnost a jednoho večera ji dokonce svede. Po této události se ho Annetta snaží přimět, aby opustil na nějaký čas město, než vše s otcem urovná a připraví vhodnou půdu pro jejich sňatek. Francesca, milenka Mallera a společnice Annetty, Alfonsa varuje, že pokud z města odjede, Annetta ho opustí. I přesto Alfonso město opustí. V rodné vesnici nalezne těžce nemocnou matku, která bojuje svůj marný boj se stářím a nemocí srdce. Jeho nepřítomnost ve městě se tak protáhne na celý měsíc. Po matčině smrti Alfonso prodá starý dům a vrátí se do města, kde je situace právě taková, jak předvíдалa Francesca. Annetta na něj zcela zapoměla a dokonce se má vdávat za svého bratrance Macaria. Alfonso zpočátku pociťuje úlevu, protože se nejen zbavil svého závazku, ale zároveň na sebe mohl vzít roli oběti, která se mu zamlouvala mnohem víc než role svůdce a prospěcháře. Záhy si ale uvědomuje, že se ocitá v opovržení všech. Jeho

---

⁹ Del Missier Silvano, Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell'opera sveviana: storia e antologia delle critica, str. 65.

postavení v zaměstnání se velmi zhorší. Ředitel Maller se mu vyhýbá a nakonec je přeložen do účtárny. Alfonso se cítí ukřivděně, proto se neváhá Mallerovi postavit přímo. Z konfliktu sice vychází vítězně, přesto ho tíží myšlenka, že může být považován za pijavici. Jeho potřeba očistit se před samotnou Annettou ho přiměje dát si s ní schůzku. Na smluvené místo ale přijde její bratr a vyzve ho na souboj. Alfonso, neschopný dále přijímat realitu, končí svůj život ještě před samotným zápasem sebevraždou.

2.3. Dopis matce jako první seznámení s charakterem protagonisty

Román se otevírá dopisem, který Alfonso píše své matce a stěžuje si v něm na malý plat, nudnou práci a protivný život ve městě. Projevuje v něm své přání vrátit se neprodleně na vesnici. Autorovým záměrem tu zřejmě bylo co nejlépe navodit zdání reality a přiblížit se tak naturalistickému románu. Důležitá je i jeho funkce v rámci struktury celého díla.

„Essa [la lettera] è una sorta di preludio, una messa a fuoco della situazione di partenza del protagonista, o meglio un iniziale abbozzo del suo carattere. Dalle parole del Nitti traspare fin d'ora il suo stato d'animo dominante: ...“¹⁰

Těmito hlavními duševními stavy rozumíme, jak dále uvádí Silvano del Missier, Alfonsovu nesnášenlivost k životu ve městě a k jeho obyvatelům, které chápe jako fyzicky slabé jedince bez morálky, vztek nad všedností svého života, která nekoresponduje s jeho ideály literáta a sny o úspěchu.

Jak bylo zmíněno, napětí románu je založeno na výrazných protikladech prostředí nebo v nitru samotného protagonisty. Nyní se zaměřím na samotného protagonistu, o prostředí bude pojednáno později.

Za první konflikt Alfonsovy osobnosti můžeme označit pocit nadřazenosti, ze kterého také pramení jeho neschopnost zapadnout do jakéhokoliv prostředí. Alfonso pohrdá měšťákem. Odsuzuje nejen jeho morálku, ale také slabý intelekt. *„Alfonso era venuto in città apportandovi un grande disprezzo per i suoi abitatori; per lui essere cittadino equivaleva ad essere fisicamente debole e moralmente rilasciato; ...“¹¹*

Ve stejném opovržení jsou i jeho kolegové, kteří podle Alfonsa dbají příliš na svůj zevnějšek, ale nebyli by schopní odcitovat jediného klasika. Zároveň k nim chová skrytý obdiv, protože na rozdíl od něho si umí zorganizovat práci, ve které Alfonso není

---

¹⁰ Ibidem, str. 65.

¹¹ Una vita, str. 63.

příliš použitelný. Objeví se to v okamžiku jeho povýšení, kdy ani sám neví, jestli se má radovat nebo věsit hlavu nad větším objemem práce a tím i nárůstem zodpovědnosti.

Své ubohé sociální postavení si Alfonso rozmrzele uvědomuje, kdykoliv musí jednat s osobou z vyšších společenských kruhů. Nejzřetelněji se jeho frustrace projeví v již zmiňované scéně v Mallerově domě, kde je oslněn přepychem.

„Era intimidito dalle ricchezze vedute e non sognava più il contegno da persona spiritosa. Desiderava di esserne fuori, ed era poco piacevole il suo sentimento. In quella casa bisognava contenersi modestamente, da subalterno.“¹²

Další rozpor v Alfonsově nitru je způsoben neschopností změnit svůj život. Proto utíká do snu, který ho jako jediný může zbavit pocíťované nevolnosti.

2.4. Sen jako kompenzace reality

Alfonsova nejistota v komunikaci a sociálních vztazích ho zavede do slepé uličky snu. Jedná se o další charakteristický prvek Svevovy tvorby. Jeho protagonisté vstupují do snu, aby v něm mohli žít život, který je jim v realitě upřen. Stejně jako se proměňuje prostředí i hrdina – *inetto* v jednotlivých románech, mění se i význam snu. V posledním románu *La coscienza di Zeno* poslouží sen zejména jako doplnění psychoanalýzy.

Svevovi hrdinové nejsou svázáni okolnostmi, ale sami sebou, svými myšlenkami a představami. Nejprve dlouze přemítají, ale v okamžiku, kdy mají učinit rozhodný krok k dosažení cíle, ustupují zpět do svého snu. Pohybují se v pomyslném kruhu. Můžeme tvrdit, že se hrdina v rámci jednotlivých románů nevyvíjí. Proměna *inetta* se odehraje přes hranici románu ve směru Alfonso – Emilio – Zeno. Jejich vnitřní svět se postupně prohlubuje a prožitky se vybrušují. Alfonso Nitti je úředníček ztracený ve vykonstruovaném světě činností, do kterých spadá i jeho studium. Emilio Brentani je na tom o poznání lépe. Jeho emoce a vášně vnáší do díla po poklidné šedi prvního románu předzvěst bouře. Ale ta, místo aby nabrala na síle, utichne stejně rychle, jako vznikla. Nejlépe je na tom z této trojice bezesporu Zeno Cosini, který si uvědomuje svou neschopnost i začarovaný kruh, ve kterém se pohybuje. Jeho osobním vítězstvím je, že z něho nehodlá vystoupit, přijímá ho jako podstatu svého života.

Alfonso si ve snu představuje sám sebe jako silného člověka, s dobrým postavením a schopností řečnit ve společnosti. Vyjadřuje tak svou neustálou touhu po obdivu a uznání. Sní také o naplnění svých uměleckých a literárních ambicí. Alfonso se

---

¹² Ibidem, str. 27.

užirá svou neschopností zachytit slovy skvělé myšlenky, které ho napadají. Trápí se vlastní literární průměrností, kterou přitom sám odsuzuje.

„Scriveva, ma poco; il suo stile, poco solido ancora, la parola impropria che diceva di più o di meno e che non colpiva mai il centro, non lo soddisfaceva.“¹³

Jeho snění začíná v okamžiku naprosté otupělosti a životního neuspokojení. Ve svém snu si nevytváří jen světlou budoucnost, ale mění i minulost, konkrétně postavení otce, které by mu zaručilo modrou krev. Jakoby se tak snažil vymanit ze své podstaty, protože neumí přijmout to, kým ve skutečnosti je.

„Centro dei suoi sogni era lui stesso, padrone di sé, ricco, felice. Aveva delle ambizioni di cui consapevole a pieno non era che quando sognava. Non gli bastava fare di sé una persona sovraneamente intelligente e ricca. Mutava il padre, non facendolo risuscitare, in un nobile e ricco che per amore aveva sposato la madre, la quale anche nel sogno lasciava quale era, tanto le voleva bene. Il padre aveva quasi del tutto dimenticato e ne approfittava per procurarsi per mezzo suo il sangue turchino di cui il suo sogno abbisognava. Con questo sangue nelle vene e con quelle ricchezze si imbatteva in Maller, in Sanneo, in Cellani; naturalmente le parti del tutto invertite. Non era più lui il timido, erano costoro! Ma egli li trattava con dolcezza, davvero nobilmente, non come essi trattavano lui.“¹⁴

2.5. Prostředí

Svevo umístil svého hrdinu do prostředí banky, které mu bylo tak dobře známé. Do nejmenších detailů popisuje práci a povinnosti jednotlivých úředníků. Na rozdíl od dalších dvou románů vytvořil také poměrně velký počet vedlejších postav, které ale postrádají hlubší psychologii. Ožívají jen svou činností, nikoliv svým intelektem nebo duševním rozpoložením. Toto pole je výhradně určené Alfonsovi. Můžeme se například setkat s pořádkumilovným a věčně upraveným Micenim, nadřízenými Sanneem a Cellanim. Vedlejší postavy slouží především k dokreslení celého byrokratického aparátu.

Vedle již zmíněného dopisu je to také způsob, jakým Svevo zachycuje prostředí svého románu, který ho přibližuje naturalistické tvorbě.

„In Una vita è innegabile la presenza della poetica veristica e naturalistica del roman expérimental alla Zola, con larghe propensioni all'analisi sociologica e ambientale [...]; e tuttavia è facile avvertire che la lezione del verismo e

---

¹³ Ibidem, str. 61.

¹⁴ Ibidem, str. 14.

*dell'impersonalità si manifesta soprattutto nella rappresentazione dell'ambiente [...].*¹⁵

Nejedná se pouze o prostředí banky, ale také o dům Lanucciových, kde žije Alfonso v nájmu. Rodina upadá ve všech směrech. Poté, co se pan Lanucci vzdá jistého pracovního místa, aby provozoval své podnikání s pojištěním a překupováním zboží, přivede rodinu do ještě tíživější finanční situace. Synovi práce příliš nevoní a hledá jen místa, kde se co nejméně nadře. Dcera Lucie není ani příliš krásná ani inteligentní. Od městských paniček, kterým chodí šít, pochytil některé „panské móresy“, které ale ve výsledku jen potvrzují její ubohé postavení. Paní Lanucciová tajně doufá, že se Alfonso stane členem rodiny sňatkem s Lucií a dokonce ji Alfonsovi dohodí na doučování. Alfonso se zmítá mezi pocity lítosti nad touto „zbytečnou“ dívkou a odporem. Jeho odmítnutí přiměje rodinu hledat nápadníka jinde. I tyto snahy zajistit si lepší budoucnost končí nezdarem. Nápadníka se sice podaří najít, ten ale nakonec těhotnou Lucii opustí. Teprve když ho Alfonso uplatí vysokou částkou, se sňatkem souhlasí. Přesto je Luciino štěstí nenávratně pryč, protože její city jsou hluboce zraněné. Nemožnost změnit své sociální postavení a své osudy přibližuje tyto „hrdiny“ naturalistickým protagonistům.

Žádný další Svěvův románový hrdina nebude již tolik ovlivněn prostředím jako Alfonso. Prostředí se významně podílí na jeho pocitu nevolnosti, na jeho nemoci. Vyvolává v něm niterný konflikt. Z práce utíká do domu Lanucciových, aby ho pro jeho tíživou atmosféru záhy opustil. Věří, že mu pohyb a čerstvý vzduch dodají pocit klidu, ten ale brzy pomíjí, stejně jako se postupně rozplývá uspokojení z jeho studií. Svě místo nedokáže Alfonso nalézt ani po příjezdu na venkov a po smrti matky se vrací do města. Právě chybějící zázemí je jednou z příčin Alfonsovy životní nenaplněnosti, která povede až k jeho sebevraždě.

2.6. Žena v románu *Una vita*

V románu vystupují tři důležité ženské postavy: Annetta, její guvernanka Francesca a Alfonsova matka. Francesca se přibližuje charakteru Annetty touhou prosadit si svou vůli. Na první pohled se může zdát, že se Alfonsovi pouze snaží dobře míněnými radami usnadnit cestu k Annettě. Postupně se ale odhaluje, že sleduje svůj vlastní „boj o přežití“. Francesca stejně jako Alfonso sní o lepším postavení, na rozdíl od něho je připravená hrát vyšší hru. Zatímco Alfonso nemohl unést pocit, že ho jak Maller tak i Annetta mohou považovat za pijavici, Francesca nemá žádné morální ani

---

¹⁵ Maier Bruno, *Saggi sulla letteratura triestina del novecento*, str. 13.

jiné zábrany stát se Mallerovou milenkou. Alfonsovi se nesnaží pomoci, ale chce ho dotlačit do sňatku s Annettou, protože by se tak mohl legalizovat i její vztah k Mallerovi.

„ – *È ben vero che io voglio bene a lei e alla sua famiglia, - incominciò con una freddezza che rendeva ironica la sua frase, - però non è soltanto quest'affetto che mi fa agire. Le conseguenze che devono derivare a me da questo matrimonio sono tali che ne dipende la felicità della mia vita. Ha capito o dubito ancora che i miei consigli sieno dati in mala fede?*

Egli più non ne poteva dubitare; aveva compreso. Nel delirio della notte, Annetta gli aveva confessato ch'era stata dessa a opporsi al matrimonio di Maller e gli aveva anche fatto capire che, accettando lui per marito, non poteva più persistere in quell'opposizione. Francesca dunque aveva il maggior interesse affinché questo matrimonio si facesse ed era spiegabile il suo furore al vedere che giunta tanto vicina alla meta, sorgesse qualche cosa di nuovo, impreveduto e irragionevole, a mettere in dubbio la sua vittoria.“¹⁶

Annetta je typickou představitelkou své třídy. Dobře vychovaná slečna z vyšších kruhů, která vždy dokáže získat to, co chce. Ve svém domě pořádá pravidelně každou středu literární setkání, protože krátce předtím se v ní probudil velký zájem o literaturu. Macario ho posměšně komentuje slovy, která jakkoli uštěpačná odhalují některé rysy její povahy:

„ – *La vedrà! È bellissima così. Passa mezza giornata a tavolino. Ecco almeno una vocazione che non inquieta nessuno; fra qualche mese non ne parlerà più. Credo le abbia turbata la mente la fama conquistata in Italia da altre donne. Queste donne! Una comincia e le altre seguono come le oche.*“¹⁷

Annetta netouží pouze po slávě a zábavě, ale je navíc ještě rozmařilá. Co ji jeden den zaujme, nad tím druhý den ohrne nos. Tím také vzbuzuje neustálé obavy Alfonsa, že brzy už v jejím domě nebude vítaný host.

Dalším z jejích vrtochů je rozhodnutí napsat společně s Alfonsem román. Jeho první samostatně načrtnutou kapitolu můžeme podle Alice Flemrové chápat jako shrnutí Svevovy poetiky. Protože Annettiny ambice odpovídají soudobému vkusu a ona se ujme role cenzora, brzy se od této poetiky vzdálí.¹⁸ Alfonso dokáže mlčky sedět a

---

¹⁶ Una vita, str. 215.

¹⁷ Ibidem, str. 86.

¹⁸ Flemrová Alice, Italo Svevo a jeho literární postava, str. 28.

přihlížet, jak Annetta přetváří jeho dílo v brak jen proto, že mu to přináší výhody. Psaní románu je záminkou, aby mohl častěji navštěvovat jejich dům a trávit s Annettou čas o samotě. Postupně najde dost odvahy k drobným důvěrnostem, kterým se ona není schopná bránit. Je těžké posoudit, do jaké míry se z Annettiny strany jedná o rozptýlení a hru. Silvano del Missier uvádí, že jediným okamžikem, ve kterém můžeme pozorovat Annettinu čistou a najednou polidštěnou tvář je krátce poté, co podlehe Alfonsovi.

*„Lasciando cadere la maschera impenetrabile della freddezza e dell'autodominio, essa si palesa creatura turbata e inerme che si schermisce senza convinzione dagli assalti di Alfonso. Le brevi parole che pronuncia al risveglio dall'incubo vissuto quasi in trance: «Mio Dio, che cosa abbiamo fatto?», esprimono con potente semplicità tutta la « sorpresa e disperazione», lo scoramento per l'accaduto.“*¹⁹

Tato scéna není klíčová pouze pro Annettu. Pro Alfonsa je to jediný okamžik, ve kterém byl schopen účastnit se „boje o přežití“, plnohodnotně se zapojit a vrhnout se v darwinovském smyslu po kořisti – *l'inopinato trionfo dell'inetto*.²⁰ Poté dochází k výraznému zlomu. Alfonso se stahuje do ústraní, aniž by byl schopný ze své situace něco vytěžit. Je trýzněn svým činem, který ho morálně postavil na stejnou úroveň s těmi, kterými tolik opovrhoval a zároveň se bojí zodpovědnosti, která z dané situace vyplývá. Není mu proto proti mysli na Annettinu žádost opustit město. Pro Annettu je to návrat k racionálnímu já, pro Alfonsa možnost, jak vše hodit za hlavu a utéci. Vrací se ke své hluboce zakořeněné neschopnosti. Jediný, kdo tedy není s výsledkem spokojený je právě Francesca.

Domnívám se, že kousek Annetty se promítnul v následujícím románu *Senilità* do Angioliny. I ona jde za tím, co chce, na rozdíl od Annetty ale není strojená. Angiolina nemá potřebu brát na sebe žádnou masku. Tam, kde Annetta svým chováním uspěje v měřítku společnosti, nemůže Angiolina obstát, ta ale zase postrádá společenskou pokroucenost. Podstatou jsou obě velmi podobné, jen každá využívá jiné prostředky pro dosažení svých cílů. Annetta racionálně v rámci společenských norem, Angiolina svou živelnou přirozeností mimo zákony společnosti.

Poslední ženskou postavou je Alfonsova matka. Při útěku z města Alfonso ještě netuší o matčině nemoci. O to větší je jeho šok, když ji najde upoutanou na lůžku.

---

¹⁹ Del Missier Silvano, Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell' opera sveviana: storia e antologia delle critica, str. 70.

²⁰ Ibidem, str. 69.

Matčina agonie mu způsobuje výčitky, že nebyl dobrým synem, že se o ni nedokázal postarat lépe. Na scénu vstupuje pocit selhání a z něho pramenící pocit viny, který bude blízký i protagonistům dalších dvou románů.

„Epizoda matčiny smrti má shodné rysy s umíráním Emiliovy sestry a Zenova otce v pozdějších románech: smrt přichází v noci, za bouřky a po dlouhé agonii. Umírající v poslední chvíli nabývá vědomí a snaží se vrátit mezi živé. Dochází k neshodě mezi ním a Svevovým hrdinou. Umírající postava vždy v určitém momentě považuje Hrdinu za nepřítel, který ji brání v návratu do života. Tato skutečnost pro něho samozřejmě znamená nový příval výčitek svědomí.“²¹

2.7. Kruh se uzavírá

Když se Alfonso vrátí do města, zjistí, že se věci mají přesně tak, jak předvídala Francesca. Annetta uznala za vhodnějšího nápadníka svého bratrance Macaria a nemá žádný zájem se s ním dále stýkat. Alfonso je zdánlivě ukolébán. Může se ponořit do svého klidného života naplněného prací a studiem a nemusí se již trápit Annettinými nedostatky. Pro Alfonsa jako *inetto* na první pohled zcela přijatelná situace.

„Quando rientra in città il suo unico desiderio e di venir dimenticato, di seppellirsi nella pace e nella tranquilla solitudine del sognatore.“²²

Přesto začnou Alfonsa pronásledovat nepříjemné pocity a obavy. Nevolnost se stupňuje a nachází i své opodstatnění. Macario ho zcela ignoruje, Maller se mu skrytě mstí a přeloží ho na nižší pozici do účtárny. Snaha obhájit se před Annettou ztroskotá a vyústí ve výzvu na souboj od jejího bratra. Sebevražda se nyní může zdát pro takto labilního jedince, jakým Alfonso beze sporu je, jako logické řešení. Je ale třeba brát zřetel na to, že Alfonsovo rozhodnutí není pouze okamžitou pohnutkou, která ho má zbavit utrpení. Alfonso nekončí svůj život proto, že nedokáže unést stávající situaci, ale proto, že si plně uvědomuje neuspokojivost života a nemožnost zbavit se negativních emocí, které tento fakt sebou přináší. Sebevražda se stává posledním vzchopením *inetta* k činu, který má vést k vysvobození.

„Egli invece si sentiva incapace alla vita. Qualche cosa, che di spesso aveva inutilmente cercato di comprendere, gliela rendeva dolorosa, insopportabile. Non sapeva amare e non godere; nelle migliori circostanze aveva sofferto più che altri nelle più dolorose. L'abbandonava senza rimpianto. Era la via per divenire superiore ai sospetti

---

²¹ Flemrová Alice, Italo Svevo a jeho literární postava, str. 30.

²² Del Missier Silvano, Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell' opera sveviana: storia e antologia delle critica, str. 72.

e agli odii. Quella era la rinunzia che egli aveva sognata. Bisognava distruggere quell'organismo che non conosceva la pace; vivo avrebbe continuato a trascinarlo nella lotta perché era fatto a quello scopo.“²³

Za Alfonsovým rozhodnutím stojí vedle pochopení vlastní nezpůsobilosti také sen. Poté, co propadne přesvědčení, že Annetta si přeje jeho smrt, rozvíjí dále tuto představu. Smrt nemá zaručit pouze vysvobození, ale také návrat Annettiny lásky.

„Depose la penna e mise la testa fra le mani. Avrebbe voluto riflettere ma sognava irresistibilmente. Annetta lo voleva morto! Desiderò che le riuscisse e che poi lo rimpiangesse. Sognava che l'amore per lui, senz'altra causa, un giorno le rinascesse nel cuore e che ella andasse alla sua tomba a spargervi fiori e lagrime. Oh! quanta buona calma in quel cimitero ch'egli sognava verde e riscaldato dal sole.“²⁴

Una vita je jediný ze tří románů, ve kterém Svevo použil toto klasické rozuzlení. V *Senilitě* sice hrdina také umírá, nejedná se však o smrt fyzickou ale mentální. Teprve Zeno se dokáže své *inettudine* vysmát.

Poslední tečkou v *Una vita* je opět dopis. Kruh se tak uzavírá. Banka Maller v něm nezúčastněně sděluje notáři Luigi Mascottimu, že se Alfonso z neznámých důvodů otrávil kyslíčnickem a že jeho majetek zdědila paní Lanucciová. Svevo učinil krok z Alfonsova nitra zpět do tvrdé reality. Je to poslední velký konflikt hrdiny a byrokratického prostředí vnějšího světa a jeho konvencí. Nakonec i smrt, která měla být posledním velkým gestem, si zachovala charakter *inettudine*.

---

²³ *Una vita*, str. 355.

²⁴ *Ibidem*, str. 354.

3. KAPITOLA TŘETÍ: SENILITÀ

3.1. Senilità

Sedm let po vydání *Una vita*, vychází v roce 1898 u stejného nakladatele Vram di Trieste román druhý – *Senilità*. Podle Svevovy manželky vznikaly první kapitoly již v době společné svatební cesty, v létě roku 1896. Postavě Angioliny posloužila jako předloha skutečná osoba, dívka Giuseppina Zergol, která se těšila autorově náklonnosti. Dílo bylo původně zamýšleno jako převýchova Giuseppiny.

Mezi první, kteří si *Senilitu* přečetli, patří německý literát Paul Heyse, který předtím se slovy benevolence přijal Svévův první románový počín. Na druhý román ale reagoval zklamaně:

„Ho soltanto sentito il rammarico che abbiate spreco il Vostro talento per un soggetto così ripugnante, quale deve apparire a Voi stesso la storia di un giovane che consuma la sua vita insignificante, priva di alcun sostegno morale, per poi attaccarsi, miseramente combattuto fra illusione e chiaro giudizio, con appassionata ostinazione a una squaldrina di cui rimpiange la perdita per tutta la vita.“²⁵

O Svévově románu nepojednaly ani žádné významné noviny kromě listu *Indipendente*, který ho publikoval ve svých přílohách. Otázkou zůstává, jestli to byl důkaz naprosté necitelnosti k dílu, které předešlo svojí dobu, nebo příliš silné zakořenění veristické tradice.

3.2. Obsah a hlavní protagonisté

Hlavním motivem je již od začátku pomýlená láska. Emilio Brentani žije smířen se svým průměrným životem po boku sestry Amalie. Když mu do života vstoupí krásná Angiolina, situace se změní. Emilio najednou procítá ze své strnulosti a chce prožít milostné dobrodružství, za které by ale nemusel nést zodpovědnost. Dokazují to jeho slova hned v úvodu první kapitoly:

„Mi piaci molto, ma nella mia vita non potrai essere giammai più importante di un giocattolo. Ho altri doveri io, la mia carriera, la mia famiglia.“²⁶

Emiliův záměr převychovat Angiolinu je okamžitě odsouzen k neúspěchu, protože není kompatibilní s jeho povahovými rysy. Emilio není takový světák jako jeho přítel sochař Balli. Jeho životní filozofie mu neumožňuje dovést své rozhodnutí do zdárného konce.

---

²⁵ La lettera è riportata in *Vita di mio marito*, pp. 47-8, citováno dle Spagnoletti Giacinto, Svevo, *la vita, il pensiero, i testi esemplari*, str. 44.

²⁶ *Senilità*, str. 7.

Ve skutečnosti je plachým romantikem, který se nechá snadno oklamat nejen svojí milenkou, ale i vlastními iluzemi. Brzy se ocitá ve vleku vášni a žárlivosti, protože Angiolina je příliš často obklopená mužskou společností. Přesto stále dokola podléhá jejím velmi prostým lžím. Teprve nemoc Amalie přiměje Alfonsa odvrhnout Angiolinu a věnovat se sestře, která ale své nemoci nakonec podlehne.

Angiolinin svět je světem prchavých požitků, živosti a dravosti. Emilio, který je celou dobu přesvědčen o své morální nadřazenosti, nakonec podléhá sám svým bouřlivým emocím. Chtěl Angiolinu poučit, ale obdržel sám od života lekci. Angiolina patří k postavám, které symbolizují ve Svevově tvorbě zdraví. V *Una vita* bylo chápáno zejména ve smyslu schopnosti konfrontace s realitou a způsobilosti k životu, zatímco v *Senilitě* se k tomuto rysu přidává ještě zdraví ryze fyzické, pramenící ze samotné přírody. Zdraví, které je tak dokonalé, že nechápe nemoc ostatních.

Alice Flemrová označuje ve své práci Angiolinu jako jednu z nejsilnějších Svevových ženských postav, protože pouze nedoplňuje hlavního hrdinu, ale je samostatná a nezávislá. Dostala svůj vlastní životní prostor.²⁷ Angiolina je v tomto románu postavou, která vítězí a bez obtíží dosahuje svých cílů. Její jednoduchá psychologie ji nestrhává do žádného dramatu vlastní duše. Nenechává se svázat ani předsudky ani konvencemi a s požitkem vychutnává vše, co život nabízí. Postava Emilia stojí v jejím stínu a není tedy od věci, označit ji jako hlavní protagonistku celého díla.

Proti Angiolině živosti a nespoutanosti vystupuje v silném kontrastu tichost, mírnost a netečnost Emiliovy sestry Amalie. Amalie je „ženským *inettem*“ tohoto románu a odpovídá tomu i způsob, jakým čelí světu. Uzavřená v samotě a šedi všedních dní se stará o bratrovu domácnost. Svůj život žije pouze ve snech, které několikrát vyslovené ze spánku zaslechne i Emilio. Amalie je *inettem* ještě hlubším než Emilio, protože její život už nemůže být víc strohý. Emilio prožívá krátké okamžiky vytržení z netečnosti. Je to jeho byt' neúspěšná literární tvorba a útěk za Angiolinou, který plně odhalí Amaliinu ubohost. Na pocity, které dříve sdílela s bratrem, zůstává sama. Bude to její vlastní bratr, kdo jí zasadí poslední ránu. Emilio se dozví, že Amalie miluje jeho přítele Balliho. Zakáže mu proto návštěvy v jejich domě, aby Amalii nekompromitoval, když nemá v úmyslu si ji vzít. Nejedná se o snahu bránit sestru ale o sobecký čin.

---

²⁷ Flemrová Alice, Italo Svevo a jeho literární postava, str. 42.

Emilio nemohl unést to, že obě ženy, Amalia i Angiolina chovají k Ballimu velký obdiv.

Amaliin „zbytečný“ život nakonec ukončí choroba, která je také silně posílena až dosud utajovaným pijáctvím a užíváním omamných látek. Její smrt je klíčovým okamžikem celého románu. Amalie se podílela na vytváření Emiliova snu. Spolu s ním stvořila Ange, jakousi vysněnou Angiolinu, do které Emilio vložil všechny své představy o krásné a ctnostné milence, představu ženy jako pečovatelky. Právě ty mu bránily vidět Angiolinu skutečně takovou, jaká byla. Teprve Amaliina choroba dokáže Emilia vymanit z vleku milenky. Rozhodne se pro Amalii. Obě ženy nakonec z jeho života odejdou, aniž by jim stačil říci to, co chtěl. Amalie umírá a Angiolina utíká pryč z města se svým milencem.

Emilio je smrtí Amalie otřesen, cítí hlubokou vinu. Ačkoliv vedle ní žil, nevnímal ji. Nedokázal ani lékaři říct, jak dlouho se nachází ve špatném stavu. Stejně jako Alfonso v románu *Una vita* není připraven na smrt matky ani Emilio se nedokáže vyrovnat se smrtí sestry.

„Smrt blízké osoby zastihuje oba Svevovy hrdiny, Alfonse i Emilia, nepřipravené. Odmítání smrti můžeme hledat v kořenech jejich nemoci. Myšlenky na smrt se nemohou zbavit, provází je celým životem, vede je k ní jejich metafyzická touha po nesmrtelnosti.“²⁸

Amaliina smrt se nakonec stane Emiliovým symbolickým očištěním. Bere si do hrobu jeho hříchy a on se může ponořit zpět do své fantazie. Upadá do strnulosti, polospánku, ve kterém nevnímá realitu. Tak jako stvořil Emilio ve své fantazii Ange, postupuje ještě dál a vytváří ideál, který zcela očišťuje Angiolinu a nechává znovu zemřít Amalii. Obě ženy v závěru románu splývají v ideál ženy. Angiolina propůjčuje tomuto ideálu krásu a živost, Amalie křehkost a intelekt.

„Nella sua mente di letterato ozioso, Angiolina subì una metamorfosi strana. Conservò inalterata la sua bellezza, ma acquistò anche tutte le qualità d'Amalia che morì in lei una seconda volta. Divenne triste, sconsolatamente inerte, ed ebbe l'occhio limpido ed intellettuale. Egli la vide dinanzi a sé come su un altare, la personificazione del pensiero e del dolore e l'amò sempre, se amore è ammirazione e desiderio. Ella

---

²⁸ Flemrová Alice, Italo Svevo a jeho literární postava, str. 48.

rappresentava tutto quello di nobile ch'egli in quel periodo avesse pensato od osservato.“²⁹

Do pomyslné opozice, ve které proti sobě stojí Amalie a Angiolina, můžeme postavit i Emilia a jeho přítele sochaře Balliho. Balli by se nacházel na stejném pólu jako Angiolina, zejména aktivním přístupem k životu a každodenním „bojem o kořist“. Balli je ještě navíc umělec a snilek. Umí jednat s ženami a s lehkostí proplovává životem s „*una certa indifferenza per le cose di questo mondo quando non sono belle*“³⁰.

Je zajímavé, že Emilio a Balli jsou přes velkou povahovou rozdílnost přáteli. Podobné pouto sledujeme v předešlém i následujícím Svevově románu. V *Una Vita* se jednalo o prázdný vztah mezi Alfonsem a advokátem Macariem, v *Senilità* už jde o skutečné přátelství. Přesto Emilio na Balliho žárlí a někdy mu i závidí jeho úspěch. Balli zase na sebe bere roli ochránitele a dobře míněnými radami se snaží poučit málo zkušeného přítele. Balli je pro Emilia mužem, kterým by on sám chtěl být.

*„[...] Emilio non ha avuto quelle intense esperienze che riempiono l'esistenza di un uomo, se in certo senso non è mai stato giovane ed è rimasto alla finestra, a guardare con tristezza e con invidia chi come l'amico Stefano Balli, possedeva il dono della sicurezza virile e prendeva gli affari di cuore senza scrupoli e senza eccessivi patemi, [...]“*³¹

Senilità se také od *Una vita* a *La coscienza di Zeno* liší tím, že je v ní věnován široký prostor všem postavám. Už několikrát bylo zmíněno, že Svevo je mistrem kontrastů. Na nich je založen propletenec vztahů čtyř hlavních protagonistů. Emilio zoufale toužící po Angiolině, žárlí na Balliho. Pro Balliho je Angiolina pouze zajímavý objekt, který nakrátko vzbudil jeho pozornost. To mu však nebrání v tom, aby si ji dobíral. Vedle křehké Ange z Emiliova snu tu stojí Balliho Giolona. Přezdívka, kterou Balli záměrně zvolil k navození dojmu hrubosti a sprostoty. Nakonec se tak ale přibližuje Angiolině mnohem víc než Emilio. Dokáže uchopit její živočišnou podstatu. Balli požádá Angiolinu, aby mu stála modelem k nové soše, není ale schopen vtisknout jí určitou podobu. Angiolina se tu stává symbolem přírody, živelné, nespoutané a ve své podstatě nezkažené, pokud ji nesoudíme podle morálních měřítek společnosti.³²

---

²⁹ *Senilità*, str. 202.

³⁰ Livia Veneziani, *Vita di mio marito*, citováno dle Flemrová Alice, *Italo Svevo a jeho literární postava*, str. 44.

³¹ Del Missier Silvano, *Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell'opera sveviana: storia e antologia delle critica*, str. 76.

³² Flemrová Alice, *Italo Svevo a jeho literární postava*, str. 53.

Posledním dílem skládky je Amalie. Ta žárí na Angiolinu, protože má vše, o čem ona zatím jen snila. Angiolina pro ni nemá jiný cit než lhostejnost. Balli chová k Amalii jen lítost a soucit, protože podle jeho filozofie jí nepřísluší ani zájem ani láska. Emilio svou sestru nevnímá až do propuknutí její nemoci. Amalii zbývá jen pasivní role oběti.

3.3. Proměna snu

Stejně jako v *Una vita* hraje důležitou roli v Senilitě sen, který ale prochází výraznou proměnou. Sny Alfonsa Nittiho jsou víc zakotvené v realitě než sny protagonistů Senility. Domnívám se, že kdyby Alfonso odložil na malou chvíli svoji *inettudine*, potom by nepotřeboval ani svůj sen. Byl by člověkem, který je schopný se realizovat a nepotřebuje snít o úspěchu a nadřazenosti. Oproti tomu Emilio Brentani na chvíli svou neschopnost skutečně odkládá, má mnohem blíže sociálním vztahům a reálnému životu než Alfonso. Svůj sen ale i nadále potřebuje, protože v něm vytváří své životní ideály. Emilio je na rozdíl od Alfonsa snílek ze své podstaty. Podobně je na tom i sochař Balli, který ale snění propadá pouze při umělecké tvorbě. Chce nalézt originální myšlenku, kterou by byl schopen zhmotnit.

Původnímu snu z *Una vita* se nejvíc přibližuje Amalia, protože i její sen má mnohem blíže k realitě. Amalia touží jen po běžném životě, po lásce a sňatku, který jí není dopřán. I zde ale dochází k určitému posunu. Její snění postupně přechází do křečovitých halucinací, ve které se plně vyjeví drama její duše.

Jedinou postavou, která nemá výraznější potřebu snít je Angiolina. Člověk sní, pokud se mu nedostává toho, po čem touží nebo při hledání ideálů. Angiolina nemá zapotřebí ani jednoho. To po čem touží je schopná si obstarat sama a hledání ideálů neodpovídá jejímu charakteru.

3.4. Prostředí

Zatímco v *Una vita* dochází k již zmíněnému konfliktu *inetta* a prostředí, protože Alfonso se cítí být cizincem nejen ve městě a v bance, ale nakonec si toto odcizení plně uvědomuje i po příjezdu do rodné vesnice, Emilio Brentani není svým okolím příliš determinován. Alfonso reaguje na okolnosti a podněty zvenčí, Emilio se již plně soustředí na svůj vnitřní svět a ten vnější spíše jen odráží a dokresluje jeho pohnutky.

„*Qui il medesimo paesaggio notturno sapientemente orchestrato « in fortissimo », con il rombo cupo del mare e l'urlo sonono del vento, non potrebbe riflettere meglio lo*

sdegno e l'impeto vendicativo del Brentani, e rispondere con piena adesione al suo stato d'animo.“³³

Velkým krokem kupředu a novým rysem Svevovy poetiky je odklon od poměrně přísného naturalistického zobrazení. Svevo měl díky svému příteli malíři Umberto Verudovi, který mimo jiné posloužil i jako předloha sochaře Balliho, přístup do terstského malířského prostředí. Tam se seznamuje s impresionismem, který velmi působivě zužitkoval ve svém románu. Terst ze šedivého strohého města, které dusí Alfonsa Nittiho, přechází do životem tepoucího obrazu. Jedná se zejména o zajímavé kontrasty světla a stínu a širokou paletu barev, kterou použil nejen na prostředí ale i postavy. Nejzářivější provedení potom patří Angiolině a její do detailu vykreslené kráse. Impresionisticky je také pojatá postava Amalie, ačkoliv v mnohem střídmějších barvách, zejména bílé, černé a šedé, které plně vystihují její prázdný život. Jako nejintenzivnější impresionistickou scénu uvádí Bruno Maier tu, ve které je Angiolinina tvář ozářena měsíčním světlem.

*„Nella vicina faccia della fanciulla, la luce lunare s'incarnava, sostituiva quel colore di bambino roseo senz'attenuare il giallo diffuso ch'Emilio credeva di percepire con le labbra; tutta la faccia diveniva austera e, baciandola, Emilio si sentiva più corruttore che mai. Baciava la bianca, casta luce.“*³⁴

3.5. Proměna inetta

Z doposud uvedeného je patrné, že Svěvův hrdina – *inetto*, prošel na cestě od prvního k druhému románu výraznou proměnou. Emilio postrádá Alfonsovu tragičnost, konec jeho románku s Angiolinou ho nepřivede do slepé uličky. Jeho život pokračuje dál. Emilio také nevykazuje takovou míru sebetrýznění a jeho vlastní limity mu nejsou příliš velkou překážkou. Zatímco je Alfonso vyloučen ze všech sociálních vztahů, Emilio je schopný začlenit se do společnosti. Na základě vztahů s ostatními protagonisty se nám také odhaluje jeho osobnost. Vztah se sochařem Ballim už skutečně přátelství připomíná narozdíl od již několikrát zmíněného vztahu Alfonsa a Macaria, který byl jen *esibizione di mondanità, di fuffinata eleganza e d'una pretesa, e in realtà insussistente, superiorità intellettuale.*³⁵

Emilio se od Alfonsa liší také tím, že byl na malou chvíli schopen vymanit se ze své netečnosti. Propadl vášni i žárlivosti a teprve po této epizodě se vrátil do své

³³ Maier Bruno, Italo Svevo, str. 97.

³⁴ Svevo Italo, Opere, citováno dle Maier Bruno, Italo Svevo, str. 90.

³⁵ Maier Bruno, Italo Svevo, str. 81.

strnulosti. „*Lungamente la sua avventura lo lasciò squilibrato, malcontento. Erano passati per la sua vita l'amore e il dolore e, privato di questi elementi, si trovava ora col sentimento di colui cui è stata amputata una parte importante del corpo. Il vuoto però finì coll'essere colmato.*“³⁶

Silvano del Missier ho výstižně označil jako *l'inetto disponibile alla vita*³⁷. I přes tyto rozdíly navazuje Emilio na Alfonsa svou neschopností vypořádat se s realitou a je tedy právem označován jako jeho starší bratr.

---

³⁶ Senilità, str. 202.

³⁷ Del Missier Silvano, Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell' opera sveviana: storia e antologia delle critica, str. 76.

4. KAPITOLA ČTVRTÁ: SVEVOVA LITERÁRNÍ ODMLKA

Dřív než se zaměřím na poslední román, chtěla bych krátce zmínit, co se odehrálo v období přibližně dvaceti let, ve kterém se literát Svevo stáhl do ústraní. Spíš než odklon od literatury je to doba hledání a vybrušování vlastních myšlenek pro Itala Sveva a také mnoho životních změn pro Ettore Schmitze.

V roce 1896 vstoupil Ettore do manželství s Livií Venezianiovou, dcerou terstského průmyslníka. Livia byla pro literáta Sveva symbolem zdraví, energie a praktičnosti. On naopak propadal lhostejnosti k životu nebo se zmítal v neustálém vnitřním boji a nejistotě. Těchto negativních pocitů se ale nechtěl vzdát, protože se obával, že by tak ztratil sám sebe.

„La mia indifferenza per la vita sussiste sempre: Anche quando godo della vita a te da canto, mi resta nell'anima qualche cosa che non gode con me e che m'avverte: Bada, non è tutto come a te sembra e tutto resta commedia perché calerà poi il sipario. Di più l'indifferenza per la vita è l'essenza della mia vita intellettuale. In quanto è spirito o forza, la mia parola non è altro che ironia ed io ho paura che il giorno in cui a te riuscisse di farmi credere nella vita (è cosa impossibile) io mi troverei grandemente sminuito.“³⁸

Oprávněně se můžeme domnívat, že tento neustálý vnitřní boj, který povede také Zeno v posledním románu, je silně autobiografický. Autor se zde na malou chvíli skryl do svého hrdiny a jeho manželka Livia do ženské protagonistky Augusty.

Se sňatkem přišly i nové povinnosti. Ettore opustil banku, ne aby se věnoval literatuře, jak v jednom dopise doufal jeho přítel, sochař Umberto Veruda³⁹, ale aby se plně oddal práci v tchánově podniku s podmořskými barvami. Cestuje po Evropě, poznává nové lidi a nová místa, a jak uvádí Alice Flemrová, ačkoliv se dál věnuje snění a sebezpozorování, stává se také pozorným divákem života ve snaze odhalit jeho tajemství.⁴⁰ Z evropských zemí mu učarovala a obohatila ho o kulturní i sociální poznatky zejména Francie a Anglie. Zároveň ale Svevo ztrácí kontakt s literárním prostředím Terstu, ve kterém se pohyboval víc jak dvacet let.

Někdy se v této souvislosti mluví o období autorovy tvůrčí krize. V čem tedy spočívala? Svevo si byl příliš dobře vědom své nepraktičnosti a neschopnosti zachytit

---

³⁸ Svevo Italo, *Il Diario per la fidanzata*, citováno dle Spagnoletti Giacinto, *Svevo, la vita, il pensiero, i testi esemplari*, str. 58.

³⁹ Spagnoletti Giacinto, *Svevo, la vita, il pensiero, i testi esemplari*, str. 60-1.

⁴⁰ Flemrová Alice, *Italo Svevo a jeho literární postava*, str. 64.

své sny a myšlenky na papíře. Chtěl udělat definitivní tečku za svým literárním úsilím. Dokonce tvrdil, že literáta Itala Sveva vymazal obchodník Ettore Schmitz. Jeho umělecké ambice našly krátkodobě útěchu v hudbě. Svevo propadá hře na housle. Ačkoliv není příliš pokročilým hráčem a sama jeho manželka uvádí, že *la tecnica del suo archetto era piuttosto scadente*⁴¹, dokázala mu hudba přinést v soukromí útěchu, stejně tak jako budoucímu Zenovi, který se zatím jen nenápadně začíná rýsovat v jeho podvědomí, aby brzy zcela vystoupil na světlo.

Svevo pero z ruky stále odkládal, ale nikdy definitivně neodložil a postupně dochází k usmíření s literaturou, které prve tak odhodlaně vyhlásil válku. Psaní má nakonec posloužit k odhalování autorova nitra, k poznávání sebe sama. „*Io a quest'ora e definitivamente ho eliminato dalla mia vita quella ridicola e dannosa cosa che si chiama letteratura. Io voglio soltanto attraverso a queste pagine arrivare a capirmi meglio.*“⁴² Introspekce se stane jedním z nejvýraznějších rysů budoucího Zena.

Nemění se jen způsob, jakým Svevo nahlíží na svět kolem sebe. Završuje také svoji čtyřicítku a začíná pociťovat první příznaky stáří. To, co dříve nechával bez povšimnutí plynout, se nyní snaží zastavit. Lituje každé promarněné chvíle, každého pocitu, který neuchopil lépe. Vrací se do minulosti, aby ji konfrontoval s přítomností. Smířením mezi oběma časovými rovinami je potom jeho „*il tempo misto*“, čas ve kterém se prolíná minulost s budoucností a který bude dominovat ve třetím románu.⁴³

Posledním krokem ke vzkříšení Itala Sveva bylo setkání s irským literátem Jamesem Joysem, který přichází do Terstu se svojí mladou manželkou v roce 1904 a stává se učitelem na *Berlitz School*. Setkání mělo zpočátku ryze praktické důvody. Ettore si chtěl vylepšit znalost angličtiny, protože jeho obchodní aktivity byly pro budoucnost směřované právě do Anglie. Záhy se Joyse stal vítaným návštěvníkem ve vile Veneziani a dokonce si oba autoři vyměnili své práce.

„*Lo sa che lei è uno scrittore ignorato? Ci sono dei passi, in Senilità, che neppure Anatole France avrebbe saputo scrivere meglio.*“⁴⁴ Byla to právě tato Joysova slova a po nich následující diskuse, která přiměla Itala Sveva znovu se vážně zabývat literaturou. Joysův vliv je důležitý zejména pro Sveva jako člověka, neměli bychom se tedy uchylovat, jak píše Alice Flemrová, k hledání nějakých tematických nebo

---

⁴¹ Spagnoletti Giacinto, Svevo, la vita, il pensiero, i testi esemplari, str. 63.

⁴² Ibidem, str. 64.

⁴³ Flemrová Alice, Italo Svevo a jeho literární postava, str. 70.

⁴⁴ Ellmann R., James Joyse, citováno dle Spagnoletti Giacinto, Svevo, la vita, il pensiero, i testi esemplari, str. 70.

stylistických podobností v rámci jejich díla. Joysovo přátelství bylo pro Sveva obohacující zejména tím, že mu pomohlo překonat jeho krizi, znovu se usmířit s literaturou a dopřát si ten pocit, že našel člověka, který mu je myšlenkově blízký.⁴⁵

---

⁴⁵ Flemrová Alice, Italo Svevo a jeho literární postava, str. 72.

5. KAPITOLA PÁTÁ: LA COSCIENZA DI ZENO

5.1. Zeno Cosini se představuje

V roce 1923 vychází poslední Svěvův román *La coscienza di Zeno*. S ohledem na proměny, které jsem zmínila v předchozí kapitole, můžeme již tušit, že se na stránkách díla setkáme nejen s novým protagonistou, ale i se zcela novým pojetím románu. Zatímco *Una vita* i *Senilità* se přidržují tradiční románové výstavby, *La coscienza di Zeno* se od ní výrazně vzdaluje. Nejenže se hrdina před očima čtenáře nerozvíjí, ale dokonce nejde ani uchopit. Zeno hraje hru na schovávanou, aby vždy v okamžiku odhalení hbitě uskočil. Román nemá ani klasické rozuzlení. Jako završení sice můžeme chápat Zenovo prozření, kdy si uvědomí, že nemoc je pouze přesvědčením stejně tak jako zdraví a to ho dovede až k naprostému vyléčení. Ve skutečnosti je toto poznání s okamžitou platností popřeno a převráceno až do jakési apokalyptické vize, ve které člověk zničí svět, protože jedině taková katastrofa ho bude moci vrátit ke zdraví.

„Forse traverso una catastrofe inaudita prodotta dagli ordigni ritorneremo alla salute. Quando i gas velenosi non basteranno più, un uomo fatto come tutti gli altri, nel segreto di una stanza di questo mondo, inventerà un esplosivo incomparabile, in confronto al quale gli esplosivi attualmente esistenti saranno considerati quasi innocui giocattoli. Ed un altro uomo fatto anche lui come tutti gli altri, ma degli altri un po' più ammalato, ruberà tale esplosivo e s'arrampicherà al centro della terra per porlo nel punto ove il suo effetto potrà essere il massimo. Ci sarà un'esplosione enorme che nessuno udrà e la terra ritornata alla forma di nebulosa errerà nei cieli priva di parassiti e di malattie.“⁴⁶

Je málo pravděpodobné, že dnešní čtenář upadne po přečtení Zena do rozpaků, protože je obklopen chaotickým a nejistým světem. Naše doba zná hrdiny neostrých kontur, nevyhraněné nebo jen proplouvající životem. Pro čtenáře na přelomu století mohlo být ale poměrně problematické se s takovým hrdinou identifikovat.

Zeno Cosini se od svých dvou předchůdců liší zejména tím, že jeho výchozí pozice je mnohem lepší. Tam, kde se Alfonso Nitti zmitá ve svém dramatu mládí a Emilio podléhá mužnosti a melancholii středního věku, završuje Zeno zralý věk a pomalu směřuje ke stáří.⁴⁷ To mu přináší nejen vnitřní zklidnění ale i sociální jistoty. Po svém otci zdědil nemalý majetek, o podnikání se mu stará svěřená osoba. Zenovi

---

⁴⁶ La Coscienza di Zeno, str. 442.

⁴⁷ Maier Bruno, Italo Svevo, str. 104.

zůstávají obě ruce volné. Necítí se méněcenně při konfrontaci s měšťáckou společností tak jako Alfonso Nitti, naopak se do ní bezproblémově začleňuje. Navštěvuje kavárny a salony, je uznáván ve třídě obchodníků. Zatímco Alfonso musel s povděkem přijmout chladné pozvání ředitele Mallera, pro Zena se otvírají dveře do domu Malfentiů takřka samy.

Zdá se, že se Zeno poučil i od Emilia. Zatímco je Emilio stržen do víru vášní a žárlivosti vybičované téměř až na práh fyzické bolesti, Zeno nechává volnou ruku osudu a přijímá jeho řešení s úlevou, protože se tím zbavuje odpovědnosti za svá rozhodnutí. Jako dobrý příklad tu poslouží večer, ve kterém požádal v domě Malfentiů o ruku všechny tři dcery. Poté, co byl odmítnut Adou, o kterou celou dobu usiloval, učinil stejný návrh Albertě, aby nakonec skončil u té, kterou nechtěl, u Augusty. V takovém okamžiku by byl projev nespokojenosti víc než očekávaný, ale je tomu právě naopak.

„Devo poi confessare che in quel momento fui pervaso da una soddisfazione che m'allargò il petto. Non avevo più da risolvere niente, perché tutto era stato risolto. Questa era la vera chiarezza.“⁴⁸

Na první pohled není Zeno Cosini postavou tak tragickou jako Alfonso nebo Emilio. Zeno se nikdy nestane součástí velkého dramatu jako předchozí dva hrdinové, ale jak píše Silvano del Missier, je to pouze proto, že Zeno skrývá svou tragickou podstatu za maskou ironie a humoru.⁴⁹ Jsou to právě ironie a humor, které překlenou propast mezi autorem a jeho protagonistou. K žádnému ze svých hrdinů nebyl Svevo tak shovívavý jako k Zenovi. Domnívám se, že jedním z důvodů by mohla být názorová blízkost, kterou s ním sdílel. Zeno Cosini je završením Svevovy poetiky.

5.2. Freudova psychoanalýza

Freudovými spisy se Italo Svevo začal zabývat v roce 1908 a po sepsání Zena se domníval, že stvořil freudovský román, který přispěje psychoanalýze. Z tohoto omylu ho vyvedlo až naprosté odmítnutí psychoanalytiky té doby, mezi kterými byl i jeho přítel doktor Weiss. Ten původně přislíbil otisknutí článku v lékařských novinách, ale po přečtení románu od jeho napsání ustoupil.⁵⁰

Svevova znalost Freuda nebyla nikterak povrchní, ačkoliv celá psychoanalýza má v románu komické vyústění. Doktor S se rozhodne léčit Zena ve snaze zbavit ho

---

⁴⁸ La coscienza di Zeno, str. 138.

⁴⁹ Del Missier Silvano, Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell'opera sveviana: storia e antologia delle critica, str. 101.

⁵⁰ Spagnoletti Giacinto, Svevo, la vita, il pensiero, i testi esemplari, str. 110.

domnělé nemoci, dokonce ho přiměje psát si zápisky. Zeno dospěje k názoru, že lékař není schopen odhalit správnou příčinu nemoci, kterou on připisuje kouření, a když mu lékař navíc přisoudí oidipovský komplex, s celou léčbou rázně skoncuje. Rozhněvaný doktor S potom úmyslně jeho zápisky publikuje.

Psychoanalýza není jediným freudovským prvkem románu. Svevo uvádí některé další motivy: „*Vi sono due o tre idee nel romanzo che sono addirittura prese di peso dal Freud. L'uomo che per non assistere al funerale di colui che diceva suo amico e ch'era in realtà suo nemico si sbaglia di funerale è freudiano con un coraggio di cui mi vanto. L'altro che sogna di avvenimenti lontani e nel sogno li altera come avrebbe voluto fossero stati, è freudiano in modo come saprebbe fare chiunque conosca il Freud.*“⁵¹

Zenovy sny se tak budou na rozdíl od předchozích románů odvíjet v rámci psychoanalýzy a bude se jednat o sny skutečně vyprodukované v rámci spánku, nikoliv o denní sny a idealizující fantazie předešlých protagonistů. Hlavní úlohu v nich sehrají postavy, které mají s hrdinou problematické nebo nedořešené vztahy, zejména tedy otec a Ada. Sny vztahující se k otci zaplní pocit viny a snaha se oprávnit. Ada v něm bude vystupovat jako žena, kterou si Zeno získal. Postupně dojde k proměně a snu začne výrazně figurovat postava Basedowa, která představuje Adinu nemoc, která ji připravila o veškerou krásu. Basedow ale nabývá pro Zena i jiné symboliky.

„*V postavě Basedowa musíme vidět symbol jeho Antagonisty. Basedow má vnější atributy stáří (otec) a zároveň chce Zenovi vzít Adu (Guido). Guido je podle Zena příčinou Adiny nemoci [...] a je jejím ztělesněním.*“⁵²

Sny v posledním románu jsou také plnohodnotnou součástí děje, zatímco v *Una vita* a *Senilità* pouze zamlžovaly realitu, v posledním románu realitu komentují a v jejich rámci se také posouvá děj kupředu.⁵³

---

⁵¹ Svevo Italo, *Soggiorno londinese*, in *Saggi e pagine sparse*, citováno dle Spagnoletti Giacinto, Svevo, *la vita, il pensiero, i testi esemplari*, str. 110 -11.

⁵² Flemrová Alice, *Italo Svevo a jeho literární postava*, str. 112.

⁵³ *Ibidem*, str. 112.

5.3. Nemoc jako projev lidské nespokojenosti

Alfonso i Emilio chápali svou nemoc – neschopnost jako slabost, kterou je třeba schovat před ostatním světem, Zeno si naopak svou nemoc „hýčká“, protože ji může použít jako alibi. Podobně jako poslední cigareta je nemoc jen záminkou k utišení svědomí. Zeno se tak nutně ocitá v rozporu způsobeném snahou nemoci se zbavit a zároveň v ní setrvat.

V předchozích románech se nemoc postupně odhaluje v jednání protagonistů, ve třetím románu se stává životní filozofií hrdiny, skrze kterého promlouvá sám autor. Hledání jejího původu by nás zavedlo až ke třem darwinovským statím, které Svevo napsal mezi lety 1906 - 1909 a ve kterých propojil představu nemoci s evolucí.

Zjednodušeně vysvětleno v nich říká, že člověk vytvořil novou evoluci tím, že začal vyrábět nástroje jako produkty svého ducha. Zatímco u zvířat dochází k zdokonalování v rámci organismu, člověk vypomáhající si nástroji vytrhl evoluci mimo něj. V další stati, která reaguje na Freuda, dospívá člověk k nespokojenosti a nepokoji, který pramení z nepřijetí organismu, do kterého byl uvězněn. Zde již Svevo činí významný krok kupředu v uchopení podstaty „své“ nemoci. Poslední stať poukazuje na neúspěch života, protože vždy končí smrtí. Z neznámých důvodů se naše tělo postupně vychyluje z rovnováhy a podléhá rozpadu. Nemoc je tedy způsobena nejen nedostatečností samotného organismu, ale i nespokojeností duše v něm setrávat.⁵⁴

Zeno pouze pasivně nepodléhá této slabosti, postupuje ještě dále, aby skrze nemoc dospěl ke svému bytí jen relativnímu zdraví, protože:

„La vita somiglia un poco alla malattia come procede per crisi e lisi ed ha i giornalieri miglioramenti e peggioramenti. A differenza delle altre malattie la vita è sempre mortale. Non sopporta cure.“⁵⁵

Není od věci, položit si nyní otázku, v čem tedy spočívá Zenovo vítězství, pokud zdraví je jen relativní a nemoc je podstatou života. Zeno dospěl neustálým pozorováním a analýzou sebe sama a světa, který ho obklopuje, k poznání, které bylo předchozím hrdinům odepřeno. Dokáže se ironicky usmívat nad svým velkým objevem a s humorem ho převracet ve frašku. Zatímco Alfonso po životě toužil a Emilio se mu vyhýbal, Zeno se životu vysmívá.

---

⁵⁴ Spagnoletti Giacinto, Svevo, la vita, il pensiero, i testi esemplari, str. 109 – 114.

⁵⁵ La coscienza di Zeno, str. 441.

5.4. Odvíjení románu v tematických celcích

Na rozdíl od předchozích románů, které sledovaly vnitřní svět protagonistů a více či méně ho konfrontovaly s okolím, třetí román se odvíjí po tematických celcích. Skrze ně se postupně odhaluje vědomí a svědomí Zena Cosiniho. Každá jednotlivost, jakkoli se zpočátku může zdát zbytečná, nakonec perfektně zapadne do celkového obrazu. Ten si ale zachová své nejasné kontury, protože hlavním rysem protagonisty zůstává nadále *l'evasività*.

Pominu-li předmluvu a úvod románu, které nastiňují rámec zmiňované léčby u doktora S, dostáváme se ke kapitole s názvem *Il fumo*. Zeno propadl kouření už v dětství, kdy byl k uspokojení své závislosti přinucen krást drobné z otcovy kapsy a také dokuřovat nedopalky, které otec odkládal po bytě. Protože se domníval, že jeho nemoc je způsobena kouřením, rozhodl se se zlovykem skoncovat. Tato marná snaha neprovázela celý život pouze Zena, který si navíc vybíral pro poslední cigaretu data vytvářející numerické hříčky, ale také samotného autora. Poslední cigaretu můžeme chápat vedle již zmiňovaného alibi na utišení svědomí, také jako jeden z projevů touhy po činnosti.

„[...]l'atteggiamento del personaggio, consistente nella mancanza di un serio impegno nei confronti della vita. Da qui deriva, per esempio il « problema » del fumo e della maniera di disavverzzarsene, che costituisce il filo conduttore d'un intero capitolo, insaporito da un fine umorismo a da una bonaria ironia in cui hanno spicco le bizze di Zeno con l'infermiera, il suo tentativo di corruzione [...], la sua gelosia per la moglie allontanatasi col medico e la finale evasione dalla casa di cura.⁵⁶

Dalším tématem je otcova smrt. Svevo tak stejně jako v předchozích románech zasazuje svému hrdinovi ránu ztrátou svého blízkého doprovázenou nepřekonatelným pocitem viny. Zeno intuitivně tuší, že jeho kouření je mimo jiné protestem proti otcovské autoritě. Rozpor těchto dvou postav pramení z jejich naprosté odlišnosti a zanechává hrdinu duševně nejistého a rozpolceného. Otec narozdíl od Zena symbolizuje v románu pevné zdraví, protože ve svém životě jako člověk *forte e sano, pratico, mai sfiorato dal dubbio, pago di poche e salde certezze, di poche letture « insulse e morali »*, *la cui coscienza si aquietava nell' « adesione sincera alla virtù »⁵⁷*, nikdy nepropadl chaosu, který by ho dovedl na práh nemoci. Podobný antagonistický vztah, který se

---

⁵⁶ Maier Bruno, Italo Svevo, str. 109.

⁵⁷ Del Missier Silvano, Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell'opera sveviana: storia e antologia delle critica, str. 101.

odehrává mezi otcem a Zenem, se nevědomky promítne i do vztahů ostatních, zejména s budoucím tchánem a také sokem v lásce Guidem Speierem.

Celé drama tohoto vztahu završuje otcova smrt. Zeno je přinucen sledovat poslední agonii, ve které se otec marně snaží vyhrát zápas se smrtí. V tomto okamžiku vidí i svého vlastního syna jako překážku k návratu do života. Proto mu uštedří těsně před smrtí políček, který Zeno přijímá jako poslední výčitku umírajícího. Pocit viny se snaží překonat představami otce slabého a dobrého, protože jedině tak s ním může dospět k usmíření. Otcovské role se později ujme Zenův tchán Malfenti.

Následující dvě kapitoly *La storia del mio matrimonio* a *La moglie e l'amante* se věnují Zenovým námluvám v domě Malfentiů, jeho manželství a také milence. Ohlédneme-li se krátce zpět, setkali jsme se s Annettou, „produktem“ povrchní měšťácké společnosti v románu *Una vita*, živelnou Angiolinou jako představitelkou přírody a Amalií jako odrazem mužského *inetta* v románu *Senilità*. Proti nim vyvstane Zenova manželka Augusta v posledním románu jako nejharmoničtější ženská postava. Augusta postrádá Annettinu rozmařilost i Angiolininu krásu a živelnost, nepřibližuje se ani Amaliině pasivitě. Augusta je postava stojící nohama pevně na zemi, uvědomuje si své vlastní limity, ale netrápí se jimi. Nemá potřebu hluboce rozebírat život, protože v něm zná své místo. Augusta je snad jedinou postavou, která skrze své volby dokáže dosáhnout štěstí nejen pro sebe, ale i pro Zena, pro kterého dokáže vytvořit zdravé a praktické zázemí.

Zajímavý je kontrast Augusty a Ady. Ada získala do vínku nejen krásu, ale i duchaplnost a jemnou vytříbenost. Dalo by se předpokládat, že bude i úspěšnější než její sestra. Opak je pravdou. Autor s všudypřítomnou ironií převrací Adinu krásu v ošklivost poté, co ji postihne Basedowova nemoc:

„La faccia di Ada era male costruita perché aveva riconquistate delle guancie ma fuori di posto come se la carne, quando ritornò, avesse dimenticato dove apparteneva e si fosse poggiata troppo in basso. Avevano perciò l'aspetto di gonfiezze anziché di guancie. E l'occhio era ritornato nell' orbita, ma nessuno aveva saputo riparare i danni ch'esso aveva prodotto uscendone. Aveva spostate o distrutte delle linee precise e importanti.“⁵⁸ Úspěch není Adě přán ani v manželství a Guido se pomalu začíná jevit jako špatná volba.

---

⁵⁸ La coscienza di Zeno, str. 328.

S Carlou se Zeno setkává prostřednictvím svého známého Coplea a záhy se mezi nimi začne odvíjet románec. Ze strany Zena jde opět o snahu naplnit svůj život a také najít drobné rozptýlení v manželství. Nakonec to bude ale právě vztah s milenkou, který ho přiměje si uvědomit lásku k Augustě. Celá situace se vyvine poměrně groteskně. Zeno, který se zmítá ve výčitkách, začne vychvalovat svoji manželku před milenkou a ta ji chce ze zvědavosti poznat. Zeno jí ukáže zatím ještě stále krásnou Adu namísto Augusty, aby tím u Carly získal větší obdiv. Carla unesená majestátní krásou Ady a také jejím smutným výrazem, nechce stát v cestě manželskému štěstí. Románek sama ukončí a rozhodne se provdat za učitele hudby, kterého jí Zeno našel i platil. Neschopnost udržet si milenkou se může na první pohled jevit jako prohra. Ve skutečnosti se brzy obrací v triumf, na kterém Zeno nemá žádnou zásluhu. Uzel vztahů se sám rozplete a on se může vrátit od nejistého k jistému, od chaosu – nemoci ke zdraví rodinného krbu.

5.5. Antihrdina x antagonista

Z dosud napsaného vyplývá, že Zeno není hrdinou v pravém slova smyslu a ve své práci to potvrzuje i Bruno Maier:

„Il protagonista della Coscienza di Zeno non è un uomo d'eccezione o un „eroe“ da romanzo, ma un comune, mediocre „borghese“. Solamente nel terzo romanzo manca un autentico „eroe“; e al suo posto si sostituisce, veramente, l'“antieroe“.⁵⁹

Zároveň chybí také typický antagonista. V prvním románu na sebe bral podobu vedlejších postav. Nejvýrazněji ho představoval advokát Macario. Ve druhém románu je antagonista nejzřetelnější, jedná se o sochaře Balliho. V *La coscienza di Zeno* můžeme zůstat chvíli na pochybách. Antagonismus třetího románu má původ ve vztahu otec – syn. Odtud, jak už jsem psala, přestoupí i do vztahů s tchánem Malfentim a Guidem. Bruno Maier si ale pokládá otázku, zda se jedná o skutečné antagonisty. Malfenti, ačkoliv velmi úspěšný obchodník, nakonec podléhá chorobě a umírá a Guido Speier, který se na počátku zdál jako člověk, který „sa vivere“, v druhé polovině románu jasně prokazuje svou neschopnost ustát realitu života. Ani jeden z nich nevíteží nad životem – nemocí tak, jako se to povedlo Zenovi. Role se postupně vymění stejně jako vztah antihrdiny a antagonisty.

S Guidem se Zeno poprvé setkává v domě Malfentiů při houslovém koncertu. S hořkostí sleduje nejen to, jak obdivně k němu Ada vzhlíží, ale také pociťuje zahanbení

---

⁵⁹ Maier Bruno, Italo Svevo, str. 104.

nad svou vlastní amatérskou hrou. V tomto okamžiku je Guido pouze sok a Zeno se nemůže ubránit ani myšlence na jeho zabití. První napětí vyvolané žárlivostí se mezi nimi postupně zmírňuje a nakonec oba spolupracují ve společném podniku. Ten, ačkoliv od začátku odsouzený k zániku, hraje důležitou roli v životě obou mužů. Zeno mu ve svém vyprávění věnuje samostatnou kapitolu – *Storia di un'associazione commerciale*. Jsme v ní svědky postupného úpadku Guida, který neuváženě přijde o velké množství peněz na burze a nakonec zemře v jen fingoaném pokusu o sebevraždu. Zeno se naopak úspěšně zapojuje do „boje o přežití“ a činí tak první krok na cestě k dosažení zdraví.

„Io sono guarito! Non solo non voglio fare la psico-analisi, ma non ne ho neppur bisogno. E la mia salute non proviene solo dal fatto che mi sento un privilegiato in mezzo e tanti martiri. Non è per il confronto ch'io mi senta sano. Io sono sano, assolutamente. Da lungo tempo io sapevo che la mia salute non poteva essere altro che la mia convinzione e ch'era una sciochezza degna di un sognatore ipnagogico di volerla curare anziché persuadere.“⁶⁰

---

⁶⁰ La coscienza di Zeno, str. 439.

Závěr

Až do roku 1925 zůstává Svevo v podstatě neznámým autorem, nelze ale tvrdit, že by ho kritici zcela opominuli. Mezi prvními, kteří se jeho románům věnovali, patří například Domenico Oliva, Silvio Benco nebo Ferdinando Pasini. Nepodařilo se jim však probudit příliš velký zájem mezi čtenáři tak, jako se to podařilo Eugeniu Montalemu, který připravil Svevovi cestu pro přijetí v Itálii, a Benjaminu Crémieux a Valery Larbaudovi ve Francii. Jejich společnou zásluhou se začíná mluvit o „*il caso Svevo*“.

Pozdější přijetí Svevových románů také napovídá o tom, jak moc se vzdálily od tradiční tvorby své doby a zákonitě tak musely vyčkat na příznivější podmínky, aby mohl být odhalen jejich potenciál.

Italo Svevo přispěl významnou měrou na formování moderního evropského románu. Snažil se překonat nejen tradiční románovou výstavbu, což se mu plně podařilo v *La Coscienza di Zeno*, ale hledal také nového hrdinu, který by odrážel společenské proměny přelomu devatenáctého a dvacátého století. Nakonec se mu podařilo mnohem víc. Jeho hrdina – *inetto*, který se tak těžce konfrontuje s realitou a zároveň snadno podléhá iluzi, najde nakonec klíč k uchopení světa ve svém vlastním nitru, ve svém vědomí a svědomí a získá tak možnost přiblížit se přes propast času i dnešnímu čtenáři.

RIASSUNTO

Italo Svevo era un autore triestino sullo scorcio del ottocento e del novecento. Fu nato nella famiglia commerciale sotto il nome Ettore Schmitz. La sua carriera fu determinata dall'inizio dal padre che voleva educare un commerciante di successo. Per questo studiava Ettore anche con i suoi fratelli in Bavaria. Qui dopo aver imparato il tedesco veniva a coscienza dei letterati tedeschi e poco dopo anche quelli francesi e russi. A causa delle difficoltà finanziarie della famiglia Ettore fu costretto ad accettare il lavoro nella *Banca Union*. A questo tempo cominciò anche la sua cooperazione con *L'Indipendente*. Dopo il matrimonio con Livia Veneziani iniziò la sua carriera commerciale nella ditta del suocero. Per circa venti anni il commerciante Ettore tratteneva il letterato Svevo. In questi „anni di silenzio“ si trasformò la sua poetica, che si presenta nell'ultimo romanzo *La Coscienza di Zeno*. Solo tre anni dopo aver ottenuto la fama Svevo morì nel 1928 a seguito di un incidente stradale.

Il romanzo *Una vita*, per la prima volta scritto sotto il nome di Italo Svevo, fu pubblicato con i propri spese a Vram di Trieste nel 1892. Svevo presentò per la prima volta il suo protagonista tipico - *inetto*. Si tratta dell'antieroe, che non sa vivere, che ha problemi essenziali nei confronti della realtà e il suo atteggiamento per la vita sembra come una malattia. Sebbene il protagonista si trasformi nel corso dei tre romanzi, la essenza della inettitudine rimane sempre la stessa.

Alfonso Nitti è *l'inetto* più drammatico, incapace di allacciare nessun relazioni sociali o trovare la soddisfazione nella vita. La morte volontaria dovrebbe essere il suo ultimo trionfo, la sua liberazione. In questo romanzo Svevo segue ancora la forte tradizione veristica ed incontestabile è l'influenza del romanzo naturalistico francese.

Il secondo romanzo pubblicato dallo stesso editore nel 1898, dimostra non solo il cambiamento del protagonista - *inetto* ma si svolgono in modo differente anche alcuni altri motivi. Svevo abbandonò la scena naturalistica ed utilizzò rappresentazioni più impressionistiche. Emilio Brentani è *l'inetto* più adattabile alla vita di Alfonso. Per breve tempo è capace di parteciparsi alla vita attiva, si trova una amante. La sua inettitudine si dimostra soprattutto in semplicità con cui Emilio si sprofonda nelle sue illusioni. Dalla sua amante Angiolina molto sensuale crea Ange una donna piena di virtù. Solo la malattia della sorella Amalia gli fa abbandonare Angiolina e tornare allo stato dell'inettitudine.

Nell'ultimo romanzo *La coscienza di Zeno* si presenta il protagonista più maturo e profondo. Per mezzo della introspezione e autoanalisi Zeno Cosini è capace di raggiungere il suo salute, ma solo nel senso della coscienza perché la vita viene compresa come una malattia e solo una catastrofa immensa può ritornare l'uomo al salute. Zeno Cosini è l'antieroe che distrugge il mito del romanzo con la sua onnipresente ironia.

Accanto al cambiamento *dell'inetto* si parla anche dei personaggi minori. Due posizioni sono importanti nei romanzi – la posizione della donna e dell'antagonista. Da Annetta un „prodotto“ della società borghese passiamo a Angiolina una donna sensuale, che rappresenta nel suo atteggiamento anche la trasformazione di Trieste dalla città piomba alla città vivace. Il contrasto di Angiolina è Amalia, un *inetto* più profondo di Emilio. Il suo dramma si rivela nel sogno e finisce con la morte. Finalmente conosciamo Augusta nell'ultimo romanzo, la donna più armoniosa, l'unica che sia capace di ottenere la felicità sulla base dei propri decisioni.

L'antagonismo del primo romanzo si presenta nei personaggi minori ma si concretizza di più in avvocato Macario. In *Senilità* si tratta di scultore Balli, un amico di Emilio, che è sempre pronto a confrontarsi con gli appelli della vita. Nell'ultimo romanzo l'antagonismo ha i suoi radici nel confronto di Zeno con il padre e dopo la sua morte si realizza soprattutto nella relazione con Guido Speier. È opportuno menzionare che i ruoli si cambiano nel corso del romanzo e Guido che era l'uomo capace e che sapeva di vivere, prova nella seconda metà del romanzo la sua incapacità di recuperare la ditta e la propria vita.

Italo Svevo era un autore importante per lo svolgimento della letteratura moderna non solo in Italia ma anche in Europa. Con la presentazione del suo protagonista – *inetto* era Svevo un grande passo avanti nella comprensione dell'eroe romanzesco. Per questo non era compreso e apprezzato dai suoi contemporanei. Doveva aspettare per la sua fama fino al 1925, quando fu „scoperto“ da Eugenio Montale in Italia, Valery Larbaud e Benjamin Crémieux in Francia. Grazie a questi critici si cominciò a parlare *del caso Svevo*.

LITERATURA

Primární literatura:

SVEVO, Italo, *La coscienza di Zeno e «continuazioni»*, a cura di Mario Lavagetto, Einaudi 2007.

SVEVO, Italo, *Senilità*, Garzanti, Milano 2001.

SVEVO, Italo, *Una vita*, Garzanti, Milano 2008.

SVEVO, Italo, *Romanzi e “continuazioni”*, edizione critica con apparato genetico e commento di Nunzia Palmieri e Fabio Vittorini; saggio introduttivo e Chronologia di Mario Lavagetto, Mondadori, Milano 2004.

České překlady:

SVEVO, Italo, *Vědomí a svědomí Zena Cosiniho*, Odeon, Praha 1975. (přeložila Hana Benešová)

SVEVO, Italo, *Senilita*, Československý spisovatel, Praha 1971. (přeložila Alena Hartmanová)

SVEVO, Italo, *Život pana Alfonsa*, Melantrich, Praha 1974. (přeložil Vladimír Horáček)

Sekundární literatura:

DEL MISSIER, Silvano, *Italo Svevo: introduzione e guida allo studio dell' opera sveviana: storia e antologia delle critica*, Le Monnier, Firenze 1976.

FLEMROVÁ, Alice, *Italo Svevo a jeho literární postava*, Istituto italiano di cultura, Praha 1997.

GHIDETTI, Enrico, *Il caso Svevo. Guida storica e critica*, Roma – Bari, Laterza 1984.

GHIDETTI, Enrico, *Italo Svevo. La coscienza di un borghese triestino*, Editori Riuniti, Roma 1980.

GUAGNINI, Elvio, *La cultura. Una fisionomia difficile*, in Apih Elio, Trieste, Roma – Bari, Laterza, 1988.

MAIER, Bruno, *Saggi sulla letteratura triestina del novecento*, Mursia, Milano 1972.

MAIER, Bruno, *Italo Svevo*, Mursia, Milano 1980.

SPAGNOLETTI, Giacinto, *Svevo, la vita, il pensiero, i testi esemplari*, Edizioni accademia, Milano 1972.